«КЕЛІСЕМІН»
Шымкент қаласы «ZIYATKER TURAN»
ЖШС мектебі
_____
«__26__»_____08_____ 2025 жыл

«БЕКІТЕМІН»
Шымкент қаласы «ZIYATKER TURAN» ЖШС мектебінің
директоры
_____ Б.С.Длимбетова
«__08__»_____08_____ 2025 жыл

Шымкент қаласы «ZIYATKER TURAN» мектебі «Шахмат» үйірмесі жұмысының

КҮНТІЗБЕЛІК – ТАҚЫРЫПТЫҚ ЖОСПАРЫ

Жетекшісі:
Кульжанов Рысбек Бурибаевич
Сыныбы: 1-9
Жалпы сағат саны: 68
Аптасына: 2 сағат

2025-2026 оқу жылы

«Шахмат үйірмесі» жұмысының бағдарламасы
ТҮСІНІК ХАТ

Қазіргі таңда білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – жан-жақты дамыған, интеллектуалдық тұрғыдан жетілген тұлға тәрбиелеу. Осы орайда оқушылардың зияткерлік әлеуетін дамытуға бағытталған үйірме жұмыстарының орны ерекше. Солардың бірі – шахмат үйірмесі.

Шахмат – тек ойын емес, ол логикалық ойлау, талдау, стратегиялық жоспарлау, шешім қабылдау дағдыларын дамытатын ерекше зияткерлік спорт түрі. Шахмат ойынының мектеп жасындағы балаларға тигізер пайдасы зор: ол есте сақтау қабілетін шыңдайды, ұқыптылық пен табандылыққа баулиды, өзін-өзі бақылауға үйретеді, сонымен қатар әрбір қадамын ойланып жасауға жетелейді.

Бағдарламаның мақсаты – оқушыларға шахмат ойынының негізгі ережелері мен тәсілдерін меңгерте отырып, олардың ой-өрісін кеңейту, логикалық ойлау қабілетін дамыту, интеллектуалдық мәдениетін қалыптастыру.

Міндеттері:

Шахматтың тарихы, негізгі ұғымдары, фигуралар мен олардың жүрістерін үйрету;

Ойын ережелерін меңгерту, тактикалық және стратегиялық әдістерге баулу;

Ойын барысында талдау жасап, дұрыс шешім қабылдауға үйрету;

Оқушыларды табандылыққа, төзімділікке, әділдікке, қарсыласын құрметтеуге тәрбиелеу;

Мектепішілік, аудандық және облыстық деңгейдегі жарыстарға қатысуға дайындық жүргізу.

Үйірме жұмысы үш кезеңнен тұрады:

1. Бастапқы кезең – шахматтың негізгі ережелері мен қарапайым жүрістерін үйрету;

2. Негізгі кезең – тактикалық комбинациялар, стратегиялық жоспарлау, партия талдау дағдыларын қалыптастыру;

3. Қорытынды кезең – оқушылардың білімін тәжірибеде қолдану, турнирлер ұйымдастыру, өз ойынын бағалау және қорытындылау.

Бағдарлама жас ерекшелігіне сәйкес құрылған. Үйірме барысында теориялық сабақтар практикалық ойындармен ұштастырылады. Әрбір сабақта жаңа тақырыпты меңгерумен қатар, оқушылардың өздігінен ойлауына, талдау жасауына, шешім қабылдауына жағдай жасалады.

Шахмат үйірмесі – оқушылардың тек зияткерлік қабілетін ғана емес, сонымен қатар тұлғалық қасиеттерін дамытатын, мектептегі тәрбие және білім беру жүйесін толықтыратын маңызды қосымша білім беру бағыты болып табылады.

Бұл қосымша сабақ 1-9 сыныптарда аптасына 2 сағаттан жүргізіліп, барлығы 68 сағатты қамтиды.

Үйірменің **тәрбиелік мәні:**

§ Айналасына ұқыптылықпен қарау, жеке қасиеттерін жетілдіруге ұмтылдыру;

§ Өзін тәртіпке салуға тәрбиелеу;
§ Еріктілік қасиеттерін жетілдіруге және өзін өзі бағалай білуге.

Бұл бағдарламаны игеру барысында оқушылардың пәнді игеруімен қатар ұжымда жұмыстана білуі қалыптасады.

Бағдарламаның тиімділігі – Жеке тұлғаны жетілдіру қиын мәселе болғандықтан, шахматты үйретудің құрылымы мен мазмұны мақсатқа бағытталған мінез қалыптастыруға тәрбиелейді. Сабақтан тыс білім беру жүйесінде шахматты үйрету жүйесі оқушылардың жеке қабілеттіліктерін айқындап, жетілдіре отырып оның тұлға ретінде жалпы жетілуі мен тәрбиесіне бағытталады

Бағдарламаның ерекшелігі – балаға даралап білім беруге бағытталғандығында. Ол бағдарламаға енгізілген және екі негізгі бағыт алады. Алдымен әр шахмат ойнаушының тұлғалық ерекшеліктерін ескере отырып тәрбиелеуде, екіншіден әр тәрбиеленушінің өмірге көзқарасы, жағдаяттарды шеше білуі есепке алынады. Баланың жеке қасиеттерін табиғи, физикалық және психологиялық қасиеттерін білуді талап етеді.

Бағдарламаның жаңалығы мұғалімнің сабақтарда қолданатын, балалардың жеке және жалпы логикалық ерекшеліктерін жетілдіретін дидактикалық материалдарын (карточкалар, шахматтық этюдтар және тапсырмалар) әзірлеуінде, зерттеу әдісін қолдануында (шахматтың шығу тарихы туралы рефераттар мен баяндамалар жазуында), мектептің материалдық жағдайын ескере отырып оқу-тақырыптық жоспарын құруда.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. «Учебник шахматных комбинаций» Sergey Ivashchenko. 2007. Москва.
2. «Учебник – задачник шахмат. И.Л.Славин. 1998.
3. «Шахматы первый год обучения» С.П.Абрамов., В.Л.Барский. 2015. Москва. ООО.«Дайв»
4. Шахматная тетрадь В.Касаткина. 2009 ООО «Дайв»

«Шахмат үйірмесі» жұмысының жоспары
(аптасына 2 сағат, жылдық 68 сағат)

№	Тақырыбы	Сағат саны	Мерзімі 1-2-сынып	Мерзімі 3-4-сынып	Мерзімі 5-сынып	Мерзімі 7-9-сынып	Өткізілу түрі
I тоқсан							
1	Шахмат ойынының тарихы	1	03.09	05.09.	03.09	03.09	Шахмат тарихымен танысу
2	Шахмат тақтасы. Шаршы	1	03.09	05.09.	05.09	05.09	Шахмат ережесі
3	Шахмат тақтасы. Көлденең жол, тік жол, диагональ	1	08.09	08.09	10.09	10.09	Шахмат ережесі
4	Бастапқы позиция. Фигуралардың атаулары мен түрлері. Патша, уәзір, тура	1	10.09	12.09	12.09	12.09	Шахмат ережесі
5	Бастапқы позиция. Фигуралардың атаулары. Піл, ат, сарбаз	1	15.09	15.09	17.09	17.09	Шахмат ережесі
6	Бастапқы позиция. Фигуралардың тұрақты орналасуы	1	17.09	19.09	19.09	19.09	Шахмат ережесі
7	Пешка. Оның қасиеті	1	22.09	22.09	24.09	24.09	Қасиеті
8	Пешканың жүрісі (жалғасы)	1	24.09	26.09	26.09	26.09	Жүрісі
9-10	Туранның (ладья) жүрісі	2	29.09 01.10	29.09 03.10	01.10 03.10	01.10 03.10	Ойнау стратегиясы
11-12	Пілдің жүрісі	2	06.10 08.10	06.10 10.10	08.10 10.10	08.10 10.10	Жүрісі
13-14	Уәзірдің (ферзінің) жүрісі	2	13.10 15.10	13.10 17.10	15.10 17.10	15.10 17.10	Ойнау стратегиясы
15-16	Аттың жүрісі	2	20.10 22.10	20.10 24.10	22.10 24.10	22.10 24.10	Жүрісі
II тоқсан							
17	Корольдің жүрісі	1	03.11	03.11	05.11	05.11	Рокировка
18	Шах беру	1	05.11	07.11	07.11	07.11	Жүрісі
19	Мат қою	1	10.11	10.11	12.11	12.11	Ойнау стратегиясы
20	Пат және тең ойын	1	12.11	14.11	14.11	14.11	Ойнау стратегиясы
21	Шахмат нотациясы (партияны жазу тәсілі)	1	17.11	17.11	19.11	19.11	Жазу тәсілін үйрену
22	Күрделі ережелер. Сарбаздың фигураға айналуы	1	19.11	21.11	21.11	21.11	Ойнау стратегиясы
23	Өткелде алу	1	24.11	24.11	26.11	26.11	Ойнау стратегиясы
24	Рокировка	1	26.11	28.11	28.11	28.11	Рокировка

25	Фигуралар мен пешкалардың құндылығы	1	01.12	01.12	03.12	03.12	Фигураларды алмастыру
26	Ауыр фигуралармен (тура мен ферзі) мат қою	1	03.12	05.12	05.12	05.12	Қызықты тапсырмалар
27	Мат қоюға арналған жаттығулар	1	08.12	08.12	10.12	10.12	Қызықты тапсырмалар
28	Пешкамен екі жақты соққы немесе пешкамен екі фигураны бірдей жеуге жүрілген жүріс	1	10.12	12.12	12.12	12.12	Қызықты тапсырмалар
29	Атпен екі жақты соққы немесе атпен екі фигураны бірдей жеуге жүрілген жүріс	1	15.12	15.12	17.12	17.12	Вилка жасау толық үйрету
30	Ферзамен екі жақты соққы	1	17.12	19.12	19.12	19.12	Әр түрлі стратегиясы
31	Офицермен екі жақты соққы	1	22.12	22.12	24.12	24.12	Әр түрлі стратегиясы
32	Туркамен екі жақты соққы	1	24.12	26.12	26.12	26.12	Әр түрлі стратегиясы
III тоқсан							
33	Партияны қалай бастау керек?	1	12.01.26	9.01.26	9.01.26	9.01.26	Әр түрлі стратегиясы
34	Дебюттен кейін не істеу керек?	1	14.01.26	12.01.26	14.01.26	14.01.26	Әр түрлі стратегиясы
35	Материалдық артықшылықтарды пайдалану	1	19.01.26	16.01.26	16.01.26	16.01.26	Әр түрлі стратегиясы
36	Шахмат сағатымен танысу және қолдана білу	1	21.01.26	19.01.26	21.01.26	21.01.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
37	Шахматты сағатпен ойнауды үйрену	1	26.01.26	23.01.26	23.01.26	23.01.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
	II. Тактика						
	Тактикалық тапсырмалар						
38	Байлану (связывание)	1	28.01.26	26.01.26	28.01.26	28.01.26	Қызықты тапсырмалар
39	Қос соққы (двойной удар)	1	02.02.26	30.01.26	30.01.26	30.01.26	Қызықты тапсырмалар
40	Ашық шабуыл (открытое нападение) және ашық шах	1	04.02.26	02.02.26	04.02.26	04.02.26	Қызықты тапсырмалар
41	Қос шах және мәжбүрлі жүріс	1	09.02.26	06.02.26	06.02.26	06.02.26	Әр түрлі стратегиясы
42	Құрбандық тәсілдері	1	11.02.26	09.02.26	11.02.26	11.02.26	Әр түрлі стратегиясы
43	Шахтан қорғану тәсілдері және қарсы шабуыл	1	16.02.26	13.02.26	13.02.26	13.02.26	Әр түрлі стратегиясы

44	Мат қою тәсілдері	1	18.02.26	16.02.26	18.02.26	18.02.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
45	Тактикалық есептер шығару және ойын талдауы	1	23.02.26	20.02.26	20.02.26	20.02.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
46	Тактикалық комбинациялар мен есептер жинағы	1	25.02.26	23.02.26	25.02.26	25.02.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
47	Қарсыластың кәтеліктерін пайдалану	1	02.03.26	27.02.26	27.02.26	27.02.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
48	Уақыт үнемдеу тактикасы	1	04.03.26	02.03.26	04.03.26	04.03.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
49	Қорытынды сабақ	1	09.03.26	06.03.26	06.03.26	06.03.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
	Фигуралардың комбинациялық мүмкіндіктері						
50	Фигуралардың өзара әрекеті	1	11.03.26	09.03.26	11.03.26	11.03.26	Әр түрлі стратегиясы
51	Комбинация ұғымы және түрлері	1	16.03.26	13.03.26	13.03.26	13.03.26	Әр түрлі стратегиясы
52	Ферзьдің комбинациядағы рөлі	1	18.03.26	16.03.26	18.03.26	18.03.26	Әр түрлі стратегиясы
	IV тоқсан						
53	Ладьяның комбинациядағы рөлі	1	30.03.26	30.03.26	01.04.26	01.04.26	Әр түрлі стратегиясы
54	Піл (офицер) мен аттың байланысы	1	01.04.26	03.04.26	03.04.26	03.04.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
55	Пешканың комбинациядағы маңызы	1	06.04.26	06.04.26	08.04.26	08.04.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
56	Құрбандықпен комбинация	1	08.04.26	10.04.26	10.04.26	10.04.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
57	Шах және матпен аяқталатын комбинация	1	13.04.26	13.04.26	15.04.26	15.04.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
58	Комбинациялық есептер шығару және ойын талдауы	1	15.04.26	17.04.26	17.04.26	17.04.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
59	Комбинациядағы жоспар құру және жүріс ретін есептеу	1	20.04.26	20.04.26	22.04.26	22.04.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
60	Позициялық комбинациялар (ұзақ мерзімді жоспарлар)	1	22.04.26	24.04.26	24.04.26	24.04.26	Әр түрлі стратегиясы

61	Қорғаныс комбинациялары (қарсы комбинациялар)	1	27.04.26	27.04.26	29.04.26	29.04.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
62	Комбинациялық ойлауды дамыту	1	29.04.26	01.05.26	01.05.26	01.05.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
63	Қателіктерді анықтау және түзету	1	04.05.26	04.05.26	06.05.26	06.05.26	Әр түрлі стратегиясы
64	Танымал комбинациялық мысалдарды талдау (гроссмейстрлік партиялардан)	1	06.05.26	08.05.26	08.05.26	08.05.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
65	Практикалық ойындар	1	11.05.26	11.05.26	13.05.26	13.05.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
66	Практикалық ойындар	1	13.05.26	15.05.26	15.05.26	15.05.26	Әр түрлі стратегиясы
67	Практикалық ойындар	1	18.05.26	18.05.26	20.05.26	20.05.26	Қызықты логикалық тапсырмалар
68	Практикалық ойындар. Қорытынды сабақ.	1	20.05.26 25.05.26	22.05.26 25.05.26	22.05.26	22.05.26	Әр түрлі стратегиясы